THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., Ltd.

251 - 253 Queen Street West — Telephone Adelaide 3967

Subscription Rates — $5.00 Per Year.

Single Copy — 2 cents.

Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O. Toronto Ontario

Janury 22nd 1913

דער רבי מעג

די נאציאנען - ליגע איז געווען פרעזידענט ווילסאן'ס ליעבלינג, און ווי מען זאגט האט ער צוליעב דער ליגע אפילו אויפגעאפערט זיינע כאריטמטע פערצעהן פינקטען, אבי אויסצופיהרען אז א ליגע זאל גע־גרינדעט ווערען.

און וואס באצויעקט דען די גישאפענע ליגע, אויב ניט צו באשיצען די רעכטען פון די קליינע פעלקער און פארהיטען מלחמות אין אונטערהדר־קונגען, און אז די ליגע איז ביי פרעזידענט ווילסאן אלץ מיט אן אנדער, איז צו זעהען דערפון, וואס פרעזידענט ווילסאן האט ערשט דאמאלס גע־נעבען זיין ברכה דעם דעמאקראטישען פרעזידענט קאנדידאט, ווען דער לעצטער גאווערנאר קאקס, האט איהם פארזיכערט אז ער איז איינשטיי־מיג מיט ס'פרעזידענט אין אלץ וועגען דער ליגע. און איב ערוועהלט נעמען ער קאקס הייסט עס, פארזעצען ווילסאנס שטעלונג.

כים אימזיסט איז אלזא צוגעטיילט געווארען די צוזאמענרופונג פון דער ליגע'ס קאנפערענץ צו פרעזידענט ווילסאן, אבוואהל אמעריקע איז נאך ניט קיין מיטגליד אין דער פעלקער ליגע, און אמעריקע האט נאך ניט ראטיפיצירט דעם שלום.

מיר ווילען שוין ניט דערמאהנען דעם ליגען פון דער ליגע, וועלכער האט זיך אזוי ביטר ארויסגעצייגט בשעת פוילען האט אנגעהייבען איהרע קריעגס - ערקלעהרונגען, און די ליגע האט געשווייגען, אבוואהל זי האט געקענט מיט איין וואונק ארונטערהאקען די פוילישע־אימפעריאליסטישע פליגעל. עס איז אויך איבעריג צו דערמאהנען, וואס סאמע אונטער דער נאז פון דער ליגע קומען פאר א גאנצע רייהע פון אנדערע מלחמות, וועל־כע זענען טיילווייז אויפגעהעצט אין ארויסגערופען געווארען פון מיטגליי־דער פון דער ליגע.

אינטערעסאנט איז אבער איין זאך. פרעזידענט ווילסאן, דער פאר־טער פון דער ליגע, האט די לעצטע באשאפען, כדי צו פארטיידיגען די רעכט פון די קליינע פעלקער. אין ער אליין צוזאמען מיט זיין אדמיניס־טראציע האנדלען פינקט אין געגענזאץ צו די אנגענומענע פרינציפען פון פעלקער ריכט און די נאציאנען ליגע.

דער ראדיקאלער אמעריקאנער זשורנאל „דהי נייסאן" האלט אין די לעצטע עטליכע וואכען אין איין פארעפענטליכען א רייהע פון דאקומענ־טען וועגען די האנדלונגען פון די אמעריקאנער קריעגס - שיפען און דייער פאנטאזיע אין די רעפובליקען האיטי און סאן דאמינגא. און דיעזע דאקו־מענטען דערצעהלען וועגען זאכען, וועלכע „דהי נייסאן" הייסט אן „מעד־דיזען ערגער ווי די דייטשען זענען באגאנגען אין בעלגיען".

ווייס יעדער וואכען - צייטונג פארעפענטליכט דיעזע אפיציעלע דאקו־מענטען, האט זיך נאך ניט באוויזען קיין איין אפלייקענונג, וואס דאס באשטעטיגט די ריכטיגקייט זייערע.

מען האט למשל אין סאן דאמינגא און אין האיטי צוטרייבען די גענעראלס קערפערשאפטען, איינגעפיהרט שקלאפעריי פאר דער צווילער באפעלקערונג, מיליטערישע קריעגס - גערעכטען — „אין דאס אלץ קומט פאר אין א צייט, ווען די פרייסישע מעטאדען ווערען אזוי שטארק פארדאמט, און דאס באגעהט א לאנד, וועלכעס האט זיך אינ־טערעסירט צו זיין דער טשעמפיאן פון רעכט פון די קליינע פעלקער.

דער רבי מעג — וואס פאר אנדערע איז פארבאטען, וואס ביי אנ־דערע ווערט פארדאמט, מעג מען אבער, ווי עס ווייזט איהם, אליין באגעהן

האט איהר שוין ערוועהלט פאר־טרעטער?

עטליכע טעג זענען בלויז פארבליבען צו דער גרונדונגס - פארזאמ־לונג פון דער „חיברו אימיגראנט אייד סאסייעטי", וועלכע וועט פארקו־מען דאנערשטאג אזוינט.

די פארזאמלונג ווי אראנזשירט וועט באשטעהן פון פארטרעטער פון ארגאניזאציעס אויך פון פרייזאטע פערזאנען. פאראינטערעסירט אין דער אימיגראציאנס - ארבייט. אבער הייפטזעכליך פון די ערשטע.

פיעלע ארגאניזאציעס פארזאמלען זיך ניט אין די זומער הדשים אזוי ווי געוועהנליך, אבער דאס דארף ניט זיין קיין איפהאלט פאר דעם, ווי די באטרעפענדע ארגאניזאציעס זאלען אויספעהלען.

יעדע אן ארגאניזאציע האט זיך פאר דער צייט פארזאמלט און ער־וועהלט דירעקטע פאר דער דארף עס ניט זיין קיין ארגומענט פאר א אנדערער ארגאניזאציע, אז זי קען ניט זיין פארטרעטען, ווייל זי האט אין דער צייט ניט גענוג קיין פארזאמלונג. אויך די בעאמטע פון אלע ארגאניזאציעס ליעגט אויף זיי צו זעהען אז זייערע ארגאניזאציעס זאל־דען זיי זיין פארטרעטען, און מיטהעלפען אין דער גרינדונג פון אימיגראציע פארן אין אמעריקע.

די ענגלישע רעגירונג, ווי עס האט אינצעהליגע מאל באטאנט פרעמיער לויד דזשארדזש, האט ניט געראטען די פאליטיקן אנצופאנגען די מלחמה געגען רוסלאנד. די ענגלישע רעגירונג האט פארקעהרט, אויפגעפארערט די פוילישע רעגירונג צו שליסען שלום מיט סאוויע־טען רוסלאנד אין האט איהר אנגעזאגט מיט'ן הארבען ווארט, אז זי וועט איהר ניט העלפען אין פאל זי וועט אנפאנגען אן אנגריף אויף רוסלאנד.

די ענגלישע פרעסע, מיט דער אויס־נאהם פון א פאר צייטונגען, וועלכע ווערען פון אלעמען אנערקענט אלס פוילישע פרעס אגענטורען, זיינען געגען דיעזע פוילישע מלחמה פון אנפאנג אן און איהר געפינט הארום זעהר אפט גאנץ שארפע אטאקעס אויף די פאליא־טען פאך דיזען קריעג הארט. עס איז איבעריג צו זאגען, אז די ליבעראלע פרעסע פון ענגלאנד איז אזוי פוילען דיזען פרט.

דער „מאנטשעסטער גארדיען" איז איינע פון די ליבעראלסטע טאג צייטונגען ענגלאנד און די „ספאיר" איז איינע פון די ליבעראלסטע וואכענשריפטען דארט, און מיר גיבען דא איבער דעם אינהאלט אין קורצען פון צוויי אר־טיקלען, וואס זיינען ניט לאנג ערשיי־נען אין די צוויי דערמאנטע צייטונגען וועגען קריעג פראנט. אבער זאגען אנדערס געדאנקען, וואס זיינען ניט אין מאל אויסגעזאגט געווארען וועגען פוילען, אבער מיט א אינטערעסאנטער פרישקייט און מיט נייע אינטערעסאנ־טע פאקטען.

די „מאנטשעסטער גארדיען" גרי־בעלט זיך אין דער באראפטיגונג פון פוילען אנצופאנגען דיזען בלוטיגען קריעג. די צייטונג פרעגט, מיט וועל־כען רעכט די פאליאקען האבען אנגע־פאנגען זייער אנגריף אויף סאוויעט רוסלאנד, וועלכער ענדיגט זיך אזוי טרויעריג פאר פוילען. די פוילישע רע־גירונג פארדערט געוויסע טעריטאריעס, זאגט די צייטונג, אבער די סטאטיסטיק ווייזט, אז זי האט קיין רעכט ניט אויף יענע טעריטאריעס. זי האט זיך פאר־נומען צו פארכאפען א טעריטאריע, וואס פארמאגט דרייסיג מיליאן נפשות, אדער דריי מאל אזוי פיעל, וויפיעל פוי־לען האט פארמאגט פאר דעם קריעג. זי וויל פארכאפען די גובערניעס קיעוו, פאלעיו, מאהילעו, מינסק, ווייטעבסק, כאלם, וואהלין, טאר־נאפול און נאך. אבער לויט די סטא־טיסטישע דאטען, איז די באפעלקערונג אין דיזע אלע פראווינצען, וואס די פא־ליאקען ווילען דורכויס פארכאפען פאר זיך, אין גאנצען כמעט ניט קיין פוי־לישע. איבער 72 פראצענט פון דער בא־פעלקערונג דארט באשטעהט פון רוסען, מאלאריסען און ווייסע רוסען. הרי־צחען אז א האלב פראצענט פון דער כאפעלקערונג דארט באשטעהט פון אי־דן אכט און א האלב פראצענט פון דער באפעלקערונג זיינען פארשידענע אנ־דערע נאציאנאליטעטען, וועהרענד פאר־ליאקען געפינען זיך דארט בלויז עטוואס מעהר, ווי פיעל און א האלב פראצענט. די צייטונג פרעגט, הארום, מיט וואס פאר א רעכט לאזט זיך פוילען אזוי אלע טעריטאריעס צו פארכאפען?

פיעלע פאליאקען האבען אן אנדער באדעכטיגונג. די גרעסטע ציטער אין יענע טעריטאריעס, זאגען זיי, באלאנגען צו פוילישע פריצים און דאס ניט זיי א רעכט צו פארכאפען דאס לאנד. אין עדשטענס, פרעגט די צייטונג, צו דאס אין טאקי אזא גרויסע באדעכטיגונג, און צווייטענס, באווייזט זי, אז אפילו דיזער תירוץ איז א פאלשער. ס איז אמת, אז איידער די רוסישע פויערים זיינען באפרייט געווארען פון פאנשטי־נע, האבען אלע ציטער אין יענע געגע־דען באלאנגט דארט צו פוילישע פריצים, אבער עס איז אויך אמת, אז גלייך ווי די פויערים זיינען באפרייט געווארען, האבען די פוילישע פריצים, וועלכע זיי־נען אליין ניט פעהיג צו ארבייטען, גע־נומען אויספארקויפען זייערע ציטער זיי האבען דאס געהאלטען אין איין פאר־קויפען, אזוי אז היינט צו טאג איז קיין פערסעל ניט פון די ערסטע ציטער אין די אלע געגענדען אין די הענט פון פא־ליאקען. אויבערגענס, צייגט אן די צי־טונג אויף דעם פאקט, אז אין רוסלאנד איז אפגעשאפט געווארען פרייוואט אי־גענטום אויף לאנד און דאס מאכט דאך צו גארנישט אזעלכע תירוצים.

כלייבט דער אלטער כלל, אז מען דארף נעהמען וואס עס לאזט זיך, און דער וואס איז שטארקער, דער איז אויב'ן פערד. צייגט אן די צייטונג, אז דאס איז אין גאנצען א טעות. פוילען איז זעהר שוואך און קען זיך א טאג ניט האלטען אהן די תיקף פון די עלאיס, און די עלאיס וועלען זי אויפהערען שטיצען אזוי שנעל, ווי זי וועט אנפאנ־גען צו לויידען ניידערלאגען אויף דעם שלאכטפעלד, זי לויידען ארט גרויסע ניידערלאגען און פוילען האלט איצט ביי באנקראט.

די צייטונג ווייזט אן, אז דיזע מלחמה מיט זיך פארציהען לאנג. ווען די פאליאקען וואלטען אפילו געזיגט, וואלט דאס אויך ניט געמיינט, אז די רוסען וועלען אויהר לאזען קאמאנדעווען אין זייער לאנד און וואלטן געפיהרט א פארטיזאנען קריעג יאהרען און יאה־רען. איצט, ווען די פאליאקען מאכען קנאפע גליקען, וועלען זיי זיין גענג איינגעשפארט און וועלען ניט וועלען אזוי שנעל אנערקענען. אז זיי האבען געהאט א דורכפאל, און דאס מיינט ווי־טער, אז די מלחמה וועט זיך פארציהען אין די צייטונג ווייזט אן, אז דאס וועט מוזען פיהרען צו רואינע פאר ביידע לענדער אין. אז די גאנצע וועלט וועט שטארק לייד דערפון. סיידען . . . . סיידען אין פוילען גיפא זאל פארקומען אן איבערקערעניש אין עס זאל געמאכט ווערען אן ערדע צום קריעג.

די צוויטע דערמאנטע ענגלישע צייטונג באטראכט די מלחמה פון די פא־ליאקען פון אן אנדער זייט. זי זוכט צו באווייזען, אז די פיהרער פון פוילען איצט האבען דורך דיזער מלחמה גע־וואלט אפזאהלען זייערע חובות אין אז זיי האבען זיך גענארט אין חשבון.

פוילען, צייגט אן די „ספאיר" אין אן אנגריפטור לאנד פון אן אנפאנגען צאהלען איהרע חובות צו די אנדערע לענדער, ווען זי זאל זיך שטעלען צו דער ארבייט. אבער צוליעב פאליטישע אורזאכען האבען זיך די פוילישע פוי־ערים ניט געשטעלט ארבייטען אין דאס לאנד לויידען איצט ביכשטעבליכען הון. מעהר ווי א העפטס פון די פעל־דער אין פוילען, זייגען ניט באארבייט איינצאהל, ווייל די פעלדער באלאנגען צו פריצים אין די פויערים ווילען ניט ארי־בייטען אויף פרעמד לאנד. אין רוס־לאנד האט מען דאס גאנצע לאנד אויער געגעבען צו די פויערים אלן אין די אר־דערע לענדער אייך אזוי, אדער כמעט אזוי. אייסער דעם ווילען נאר ניט די פריצים, אז מען זאל זייער לאנד באר־ארבייטען. זיי מאכען אהן א שיער געלט פון סבעקולירען מיט זייערע גי־טער, צו וואס זאלען זיי זיך פארנעה־מען מיט מילטייריע זאך, בפרט. אז זיי וויסען ניט צו ווענען דאס וועט באלאנגען מארגען. די ציטער ווערען מייסטענס אפגעלויפט פון אויפלענדער. אדער איבערגעגעבען אויף נעמען פון אייסלענדער און דערווייל שטעהען רי־זיגע שטעדטעס מיט לאנד לוידיג. און די באפעלקערונג שטארבט פון הונגער. שטארבט מוכשטעבליך, ווארים פאר דער צייט זיגט נאך דער מלחמה זיינען פוי־לען געשטארבען ארום א האלבען מי־ליאן מענשען פון הונגער אין פון די אלע קראנקהייטען. וואס קומען מיט דעם הונ־גער.

פאר דעם קריעג האט פוילען פרא־דוצירט איבער זעלס אין א האלבען מי־ליאן טאן ברויט א יאהר אין האט פון דעם אריינגעפיהרט ביין אויסלאנד ארום פיער אין א האלב מיליאן טאן ברויט דארף פוילען הא־בען פאר זיך, פאר איהר איינענער באפעל־קערונג. נו, איצט מיט די פריציישע פא־ראנדקעס דארטען, קען פוילען אפילו ניט פראדוצירען די צוויי מיליאן טאן ברויט וואס זיידארף פאר זיך. די צייטונג באווייזט דאס מיט א רייהע פאקטען. ער שטעלט ברענגט די צייטונג די רעדעס, פלאן דער שפיין מיניסטער פון פוילען האט געהאלטען אין דעם פוילישען סיים. אין דיזע רעדעס האט דער מיניסטער צוגעגעבען, אז ווען די רעגירונג זאל קא מאנדירען, אדער צוגעהמען פון אלע ברויט - סוחרים און לאנד אייגנטומער דאס גאנצע ברויט, וואס עס איז דא ביי זיי, וועט פוילען אלץ ניט האבען שפיין, מעהר ווי איבער אפריל חודש. צוויי־טענס, ברענגט די צייטונג באוויזיע, אז פוילען האט די ציט געהייפט אין אמע־ריקא אזוי פיעל, פיער הונדערט טויזענט טאן, זאגנסט וואלט דאס לאנד אונטער־גענאגען. דעם ברויט האט זי געהראה־גען פון אמעריקא אויף באדג אין דער־צו האט נאך ענגלאנד איהר אויסגעבארגט די אלע קאסטען פון פיהרען דיזען ברויט. אזוי ווי פוילען קען דערווייל אפילו ניט טראכטען פון צאהלען איהרע חובות, מיינט דאס, אז זי האט געהראה־גען א נדבה פון אמעריקא און פון ענ־גלאנד אויף א סומע פון כמעט הונדערט מיליאן דאלאר.

אין גראדע אין אזא צייט, ווען דאס לאנד איז ראוינירט, ווען דאס לאנד געהט מיט אויס פון הונגער, ווען דאס לאנד קען ניט טראכטען פון צאהלען די אלטע חובות, שוין ניט ריידענדיג פון פרייען, אין אזא צייט פאנגט אן פוי־לען א נרייסע מלחמה געגען רוסלאנד, וואס שלעפט זיי ווייטער אדיין אין נאך מעהר חובות אין, וואס אין דאס ערנסטע, וואס רואינירט נאך מעהר דאס לאנד און וואס שטעלט אפ אפילו די קריינע פרא דוקציע, וואס אין דארט דא.

וואס אין זשע פארט דער "סיר" פון דיזער) אומגעלימעטערטער מלחמה, וואס פוילען האט אנגעפאנגען? די צייט־טונג קומט צום שלוס, אז די פוילישע רעגירונג האט מיט דיזער מלחמה גע־וואלט מאכען א פארזוך צו באצאהלען איהרע חובות אום צו הענגען קריגע מעהר אויסגעבארגט געלט. די פוילישע רע־גירונג האט אזוי פיעל אומזיסטע פרע־סער אויסצוהארטען, אזוי פיעל סאדאר־ען, אפיציערען און טשינאוניקעס. אז זי פיהלט, דאס אזוי שנעל, ווי עס וועט זיך אויסגעהמען די דאסע ביי איהר, וועט זי ניט האבען מעהר אויף וועמען אנצוישטארען זיך. ווארום די בריטיע מאסען זיינען ווייט ניט באוויסטערט פון דער עקזיסטירענדער רעגירונג. בארגען נעלט, איידער מען צאהלט אפ די אלטע חובות און איידער מען קען וויי־זען, לכל הפחות, אז מען האט כוח צו צאהלען די חובות, איידער מען האט איינגעפיהרט א וועלכע עס איז אדר־נונג אין לאנד, קען מען ניט. די עלאיס זיינען שוין מעער געווארען פון באהנען.

די ענגלישע ליבעראלע פרעסע ווטגען דער פוילישער מלחמה

פון בן לוי.

די ענגלישע פרעסע, ווי עס האט אויסגעהיטן אין אנפאנג פון דער לויף דזשארדזש, האט ניט געראטען די מלחמה געגען רוסלאנד. די ענגלישע רעגירונג האט פארקעהרט, אויפגעפארערט די פוילישע רעגירונג צו שליסען שלום מיט סאוויע־טען רוסלאנד אין האט איהר אנגעזאגט מיט'ן הארבען ווארט, אז זי וועט איהר ניט העלפען אין פאל זי וועט אנפאנגען אן אנגריף אויף רוסלאנד.

די ענגלישע פרעסע, מיט דער אויס־נאהם פון א פאר צייטונגען, וועלכע ווערען פון אלעמען אנערקענט אלס פוילישע פרעס אגענטורען, זיינען געגען דיזע פוילישע מלחמה פון אנפאנג אן און איהר געפינט הארום זעהר אפט גאנץ שארפע אטאקעס אויף די פאליא־טען פאך דיזען קריעג הארט. עס איז איבעריג צו זאגען, אז די ליבעראלע פרעסע פון ענגלאנד איז אויך אין דיזען פרט.

דער „מאנטשעסטער גארדיען" איז איינע פון די ליבעראלסטע טאג צייטונגען ענגלאנד און די „ספאיר" איז איינע פון די ליבעראלסטע וואכענשריפ־טען דארט, און מיר גיבען דא איבער דעם אינהאלט אין קורצען פון צוויי אר־טיקלען, וואס זיינען ניט לאנג ערשיי־נען אין די צוויי דערמאנטע צייטונגען וועגען קריעג פראנט. אבער זאגען אנדערס אויסגעזאגט געווארען וועגען פוילען, אבער מיט א אינטערעסאנטער פרישקייט און מיט נייע אינטערעסאנ־טע פאקטען.

די „מאנטשעסטער גארדיען" גרי־בעלט זיך אין דער באראפטיגונג פון פוילען אנצופאנגען דיזען בלוטיגען קריעג. די צייטונג פרעגט, מיט וועל־כען רעכט די פאליאקען האבען אנגע־פאנגען זייער אנגריף אויף סאוויעט רוסלאנד, וועלכער ענדיגט זיך אזוי טרויעריג פאר פוילען. די פוילישע רע־גירונג פארדערט געוויסע טעריטאריעס, זאגט די צייטונג, אבער די סטאטיסטיק ווייזט, אז זי האט קיין רעכט ניט אויף יענע טעריטאריעס. זי האט זיך פאר־נומען צו פארכאפען א טעריטאריע, וואס פארמאגט דרייסיג מיליאן נפשות, אדער דריי מאל אזוי פיעל, וויפיעל פוי־לען האט פארמאגט פאר דעם קריעג. זי וויל פארכאפען די גובערניעס קיעוו, פא־דאליע, מאהילעו, מינסק, ווייטעבסק, כאלם, וואהלין, טאר־נאפול און נאך. אבער לויט די סטא־טיסטישע דאטען, איז די באפעלקערונג אין דיזע אלע פראווינצען, וואס די פא־ליאקען ווילען דורכויס פארכאפען פאר זיך, אין גאנצען כמעט ניט קיין פוי־לישע. איבער 72 פראצענט פון דער בא־פעלקערונג דארט באשטעהט פון רוסען, מאלאריסען און ווייסע רוסען. הרי־צחען אז א האלב פראצענט פון דער כאפעלקערונג דארט באשטעהט פון אי־דן אכט און א האלב פראצענט פון דער באפעלקערונג זיינען פארשידענע אנ־דערע נאציאנאליטעטען, וועהרענד פא־ליאקען געפינען זיך דארט בלויז עטוואס מעהר, ווי פיעל און א האלב פראצענט. די צייטונג פרעגט, הארום, מיט וואס פאר א רעכט לאזט זיך פוילען אזוי אלע טעריטאריעס צו פארכאפען?

פיעלע פאליאקען האבען אן אנדער באדעכטיגונג. די גרעסטע ציטער אין יענע טעריטאריעס, זאגען זיי, באלאנגען צו פוילישע פריצים און דאס ניט זיי א רעכט צו פארכאפען דאס לאנד. אין ערשטענס, פרעגט די צייטונג, צו דאס אין טאקי אזא גרויסע באדעכטיגונג, און צווייטענס, באווייזט זי, אז אפילו דיזער תירוץ איז א פאלשער. ס איז אמת, אז איידער די רוסישע פויערים זיינען באפרייט געווארען פון פאנשטי־נע, האבען אלע ציטער אין יענע געגע־דען באלאנגט דארט צו פוילישע פריצים, אבער עס איז אויך אמת, אז גלייך ווי די פויערים זיינען באפרייט געווארען, האבען די פוילישע פריצים, וועלכע זיי־נען אליין ניט פעהיג צו ארבייטען, גע־נומען אויספארקויפען זייערע ציטער זיי האבען דאס געהאלטען אין איין פאר־קויפען, אזוי אז היינט צו טאג איז קיין פערסעל ניט פון די ערסטע ציטער אין די אלע געגענדען אין די הענט פון פא־ליאקען. אויבערגענס, צייגט אן די צי־טונג אויף דעם פאקט, אז אין רוסלאנד איז אפגעשאפט געווארען פרייוואט אי־גענטום אויף לאנד און דאס מאכט דאך צו גארנישט אזעלכע תירוצים.

כלייבט דער אלטער כלל, אז מען דארף נעהמען וואס עס לאזט זיך, און דער וואס איז שטארקער, דער איז אויב'ן פערד. צייגט אן די צייטונג, אז דאס איז אין גאנצען א טעות. פוילען איז זעהר שוואך און קען זיך א טאג ניט האלטען אהן די תיקף פון די עלאיס, און די עלאיס וועלען זי אויפהערען שטיצען אזוי שנעל, ווי זי וועט אנפאנ־גען צו לויידען ניידערלאגען אויף דעם שלאכטפעלד. זי לויידען ארט גרויסע ניידערלאגען און פוילען האלט אין באנקראט.

די צייטונג ווייזט אן, אז דיזע מלחמה מיט זיך פארציהען לאנג. ווען די פאליאקען וואלטען אפילו געזיגט, וואלט דאס אויך ניט געמיינט, אז די רוסען וועלען אויהר לאזען קאמאנדעווען אין זייער לאנד און וואלטן געפיהרט א פארטיזאנען קריעג יאהרען און יאה־רען. איצט, ווען די פאליאקען מאכען קנאפע גליקען, וועלען זיי זיין גענג איינגעשפארט און וועלען ניט וועלען אזוי שנעל אנערקענען. אז זיי האבען געהאט א דורכפאל, און דאס מיינט ווי־טער, אז די מלחמה וועט זיך פארציהען אין די צייטונג ווייזט אן, אז דאס וועט מוזען פיהרען צו רואינע פאר ביידע לענדער אין. אז די גאנצע וועלט וועט שטארק לייד דערפון. סיידען . . . . סיידען אין פוילען גיפא זאל פארקומען אן איבערקערעניש אין עס זאל געמאכט ווערען אן ערדע צום קריעג.

די צוויטע דערמאנטע ענגלישע צייטונג באטראכט די מלחמה פון די פא־ליאקען פון אן אנדער זייט. זי זוכט צו באוויזען, אז די פיהרער פון פוילען איצט האבען דורך דיזער מלחמה גע־וואלט אפזאהלען זייערע חובות אין אז זיי האבען זיך גענארט אין חשבון.

פוילען, צייגט אן די „ספאיר" אין אן אגריפטור לאנד פון אן אנפאנגען צאהלען איהרע חובות צו די אנדערע לענדער, ווען זי זאל זיך שטעלען צו דער ארבייט. אבער צוליעב פאליטישע אורזאכען האבען זיך די פוילישע פוי־ערים ניט געשטעלט ארבייטען אין דאס לאנד לויידען איצט ביכשטעבליכען הון. מעהר ווי א העפטס פון די פעל־דער אין פוילען, זייגען ניט באארבייט איינצאהל, ווייל די פעלדער באלאנגען צו פריצים אין די פויערים ווילען ניט אר־בייטען אויף פרעמד לאנד. אין רוס־לאנד האט מען דאס גאנצע לאנד אויער געגעבען צו די פויערים אלן אין די אר־דערע לענדער אייך אזוי, אדער כמעט אזוי. אייסער דעם ווילען נאר ניט די פריצים, אז מען זאל זייער לאנד באר־ארבייטען. זיי מאכען אהן א שיער געלט פון סבעקולירען מיט זייערע גי־טער, צו וואס זאלען זיי זיך פארנעה־מען מיט מילטייריע זאך, בפרט. אז זיי וויסען ניט צו ווענען דאס וועט באלאנגען מארגען. די ציטער ווערען מייסטענס אפגעלויפט פון אויפלענדער. אדער איבערגעגעבען אויף נעמען פון אייסלענדער און דערווייל שטעהען די־זיגע שטעדטעס מיט לאנד לוידיג. און די באפעלקערונג שטארבט פון הונגער. שטארבט מוכשטעבליך, ווארים פאר דער צייט זיגט נאך דער מלחמה זיינען פוי־לען געשטארבען ארום א האלבען מי־ליאן מענשען פון הונגער אין פון די אלע קראנקהייטען. וואס קומען מיט דעם הונ־גער.

פאר דעם קריעג האט פוילען פרא־דוצירט איבער זעלס אין א האלבען מי־ליאן טאן ברויט א יאהר אין האט פון דעם אריינגעפיהרט ביין אויסלאנד ארום פיער אין א האלב מיליאן טאן ברויט דארף פוילען הא־בען פאר זיך, פאר איהר איינענער באפעל־קערונג. נו, איצט מיט די פריציישע פא־ראנדקעס דארטען, קען פוילען אפילו ניט פראדוצירען די צוויי מיליאן טאן ברויט וואס זיידארף פאר זיך. די צייטונג באווייזט דאס מיט א רייהע פאקטען. ער שטעלט ברענגט די צייטונג די רעדעס, פלאן דער שפיין מיניסטער פון פוילען האט געהאלטען אין דעם פוילישען סיים. אין דיזע רעדעס האט דער מיניסטער צוגעגעבען, אז ווען די רעגירונג זאל קא מאנדירען, אדער צוגעהמען פון אלע ברויט - סוחרים און לאנד אייגנטומער דאס גאנצע ברויט, וואס עס איז דא ביי זיי, וועט פוילען אלץ ניט האבען שפיין, מעהר ווי איבער אפריל חודש. צוויי־טענס, ברענגט די צייטונג באוויזיע, אז פוילען האט די ציט געהייפט אין אמע־ריקא אזוי פיעל, פיער הונדערט טויזענט טאן, זאגנסט וואלט דאס לאנד אונטער־גענאגען. דעם ברויט האט זי געהראה־גען פון אמעריקא אויף באדג אין דער־צו האט נאך ענגלאנד איהר אויסגעבארגט די אלע קאסטען פון פיהרען דיזען ברויט. אזוי ווי פוילען קען דערווייל אפילו ניט טראכטען פון צאהלען איהרע חובות, מיינט דאס, אז זי האט געהראה־גען א נדבה פון אמעריקא און פון ענ־גלאנד אויף א סומע פון כמעט הונדערט מיליאן דאלאר.

אין גראדע אין אזא צייט, ווען דאס לאנד איז ראוינירט, ווען דאס לאנד געהט מיט אויס פון הונגער, ווען דאס לאנד קען ניט טראכטען פון צאהלען די אלטע חובות, שוין ניט ריידענדיג פון פרייען, אין אזא צייט פאנגט אן פוי־לען א נרייסע מלחמה געגען רוסלאנד, וואס שלעפט זיי ווייטער אדיין אין נאך מעהר חובות אין, וואס אין דאס ערנסטע, וואס רואינירט נאך מעהר דאס לאנד און וואס שטעלט אפ אפילו די קריינע פרא דוקציע, וואס אין דארט דא.

וואס אין זשע פארט דער "סיר" פון דיזער) אומגעלימעטערטער מלחמה, וואס פוילען האט אנגעפאנגען? די צייט־טונג קומט צום שלוס, אז די פוילישע רעגירונג האט מיט דיזער מלחמה גע־וואלט מאכען א פארזוך צו באצאהלען איהרע חובות אום צו הענגען קריגע מעהר אויסגעבארגט געלט. די פוילישע רע־גירונג האט אזוי פיעל אומזיסטע פרע־סער אויסצוהארטען, אזוי פיעל סאדאר־ען, אפיציערען און טשינאוניקעס. אז זי פיהלט, דאס אזוי שנעל, ווי עס וועט זיך אויסגעהמען די דאסע ביי איהר, וועט זי ניט האבען אויף וועמען אנצוישטארען זיך. ווארים די בריטיע מאסען זיינען ווייט ניט באוויסטערט פון דער עקזיסטירענדער רעגירונג. בארגען נעלט, איידער מען צאהלט אפ די אלטע חובות און איידער מען קען וויי־זען, לכל הפחות, אז מען האט כוח צו צאהלען די חובות, איידער מען האט איינגעפיהרט א וועלכע עס איז אדר־נונג אין לאנד, קען מען ניט. די עלאיס זיינען שוין מעער געווארען פון באהנען.

— ווארום? — אין ארץ ישראל — אליין פאר־שטעהסטו ניט, וואס? — דריך ניט קיין נארישקייט! — זאגסט דאך, מיר זיינען אויס געלייזט, זאגסט דאך! — געלייזט איז דער אייבערשטער מיר זיינען דאס גארניט. ווערט, דו הערסט!

— טא לאמיר טאקע אויעקפאהרען, וואס איז דא צו ווארטען? — אט שווייג — א סוף! — עס איז נאך א סוד, וואס? — וואסער סוד? . . . וואסער באר? די גאנצע שטארט איז אויף מיט ארץ ישראל, און זי א סוד, א שטאד, א . . . . — טא וואס זאגסטו, וואס? — אז מען וויים סיי ווי סיי — מאג מען דאך ריידען!

— מען דארף וויסען וואס צו ריי־דען, פאלשטעהסט? — אבער מען פאהרט שוין אהין צו ניט? — וואס ארט דאס דיך, וואס? — ווען עס וויל זאל פאהרען געזונטערהייט! — געוועהען א ביסעלע: אלע ווע־לען פארכאפען די ערטער אין... דו ביסט דאך... מיר זיינען דאך ציוניסטען, זיינען מיר דאך!

— ווארום? — אין ארץ ישראל — אליין פאר־שטעהסטו ניט, וואס? — דריך ניט קיין נארישקייט! — זאגסט דאך, מיר זיינען אויס געלייזט, זאגסט דאך! — געלייזט איז דער אייבערשטער מיר זיינען דאס גארניט. ווערט, דו הערסט!

— טא לאמיר טאקע אויעקפאהרען, וואס איז דא צו ווארטען? — אט שווייג — א סוף! — עס איז נאך א סוד, וואס? — וואסער סוד? . . . וואסער באר? די גאנצע שטארט איז אויף מיט ארץ ישראל, און זי א סוד, א שטאד, א . . . . — טא וואס זאגסטו, וואס? — אז מען וויים סיי ווי סיי — מאג מען דאך ריידען!

— מען דארף וויסען וואס צו ריי־דען, פאלשטעהסט? — אבער מען פאהרט שוין אהין צו ניט? — וואס ארט דאס דיך, וואס? — ווען עס וויל זאל פאהרען געזונטערהייט! — געוועהען א ביסעלע: אלע ווע־לען פארכאפען די ערטער אין... דו ביסט דאך... מיר זיינען דאך ציוניסטען, זיינען מיר דאך!

— אודאי ציוניסטען — איז וואס איז דערפון די ראיה? — אז דו ביסט א ציוניסט, דארפסטו קריגען דער ערשטער א ביילעט! — דעה זעה, ווי זי האט זיך דאס צו־רעכט!

— מיט דיר איז דאך אלע מאל אזוי!

— אנטהעגען וואס זאגסטו דאס?

— דו קלייבסט זיך אלע מאל, און דו קלייבסט זיך מיט א געשעפט, בין וואנען עס קומט א שווארציאהר און כאפט ארויס!

— זאלען זיי כאפען! זאלען זיי לויפען . . .

— דו הערסט, וואס דו רעדסט, זלמן? אפשר צעהן יאהר ווי דו ביסט א ציוניסט און צום סוף אז מען גיט אויעק א לאנד און מען ווערט אויסגעלייזט — וועט ער בלייבען זיצען!

— עס זיך ניט אפ דאס הארץ, ברייגער, קיינער וועט דאס לאנד ניט פארכאפען!

— וואס איז עפעס? א שלעכט לאנד איז דאס, וואס?

— וואס עפעס א שלעכט, וואס? ארץ ישראל — א שלעכט לאנד גאר!

— נו? טא לאמיר . . .

— ברייגע, מיש זיך ניט אין מיינע געשעפטען, הערסט?

— געדענק זלמן, דו וועסט דער־מאהנען מיינע רייד! אין עס וועט זיין שפעט!

— נישקשה, נישקשה — מיר ווערען ניט פארשפעטיגען, האב קיין מורא ניט!

— וואס איז — קיינער פאהרט ניט?

— איך ווייס... הער אויף טענה'ן דו הערסט?

— זלמן, וואס טוט זיך מיט ארץ ישראל, וואס? איך וויל וויסען, דו הערסט?

— גארניט, וואס זאל זיך טאן? — גאר וואס?

— א רעכטער מענש איילט זיך ניט!

(טאג — ווילנע)

ארץ ישראל

פון דן.

— נו זלמן, וועלען מיר אס ערצה השם פאהרען אין גיכען, הא?

— אויף דאטשע מיינסטו? — מען וועט טאקע דארפען א קוק טאן א דאט־שע.

— אויף דאטשע אין א בעזונדערע זאך. אבער . . .

— וואו נאך ווילסטו פאהרען? רק זי וואלט זיך געראטשקעט!

— דו האסט דאך געכטען אליין דערצעהלט, האסט דאך!

— וואס האב איך דיר דערצעהלט, וואס?

— דו ביסט דאך ארויינגעלאפען אין שטוב מיט אזא שמחה!

— וואסער שמחה! וואסער ציג! וואסער פעטשערע! דייד ווערטער, דייד!

— דו האסט דאך אליין געזאגט, אז מיר זיינען אויסגעלייזט געווארען, האס־טו דאך געזאגט!

— א דאס מיינסטו, — עס איז טאקע אן אמת: דערלעבט טאקע די גאולה, ווי זשע דען?

— נו?

— וואס נו? כסדר זו וואלט ארומי געפאהרען, וואלט זי!

— ביסט דאך געווען מלא שמחה, ביסט דאך געווען!

— וואס דען א צער איז דאס, וואס? אודאי א שמחה ווי זשע דען? אז אי־דען באמוטען ארץ ישראל, איז דען א קנאפע שמחה, וואס?

— דארף מען דאך פאהרען, דארף מען...

האט איהר שוין ערוועהלט פאר־טרעטער?

עטליכע טעג זענען בלויז פארבלי